

BENKŐ ELEK, AZ MTA DOKTORI TANÁCSA ELNÖKÉNEK KÖSZÖNTŐJE

**Tisztelt akadémiai vezetők! Tisztelt új doktoraink!
Hölgyeim és uraim!**

Tisztelettel és örömmel köszöntöm Önöket az Akadémia Dísztermében, ahol a tudományos teljesítmény elismerésére gyűltünk ma össze, azért, hogy közösen megünnepeljük új akadémiai doktorainkat, köszönetet mondjunk a doktori folyamatban aktívan részt vevő kollegáinknak, egyben jelezzük, hogy az MTA doktora cím megszerzése, az, amit e cím kifejez, a tudomány gyarapodása az Akadémia és a nemzet egésze számára is kiemelkedően fontos eredmény.

Önök az MTA doktora cím megszerzésével jelentős mérföldkőhöz értek, amikor a Magyar Tudományos Akadémia a korábbi tudományos fokozatuknál magasabb doktori címmel ismeri el az első fokozat megszerzése után végzett, nemzetközi szinten is kiemelkedő tudományos eredményeiket.

A cím mögött komoly tudományos és erkölcsi elismerés rejlik, amihez az Akadémia lehetőségeihez mért tiszteletdíjat is kapcsol. Ez a cím megkönnyíti és elősegíti a tudományos életpályán való előrelépést (a MAB bírálati rendszerében jól látható, hogy e cím megléte és az azt megelőző szigorú habitusvizsgálat eredménye milyen komolyan esik latba az egyetemi tanári pályázatok elbírálásánál, de említhetem a tudományos tanácsadói vagy kutatóprofesszori kinevezéseket is), és köztudott, hogy a Magyar Tudományos Akadémia e cím birtokosai közül választja meg új levelező tagjait. Egyben persze nagyobb felelősséget és többletmunkával járó kötelezettséget is vállalnak az MTA doktorai, ami bizottsági és bírálati feladatokat és a tudományos közéletben való komoly részvételt is magában foglal, oktató- és tudomány-népszerűsítő munkájukkal pedig sokat tehetnek a magyar tudományos szaknyelv fejlesztéséért.

Az Akadémia élete szempontjából is fontos a doktori cím léte. A tudományos minősítés működtetése – egyéni és intézményi szinten – az Akadémia egyik legfontosabb feladata.

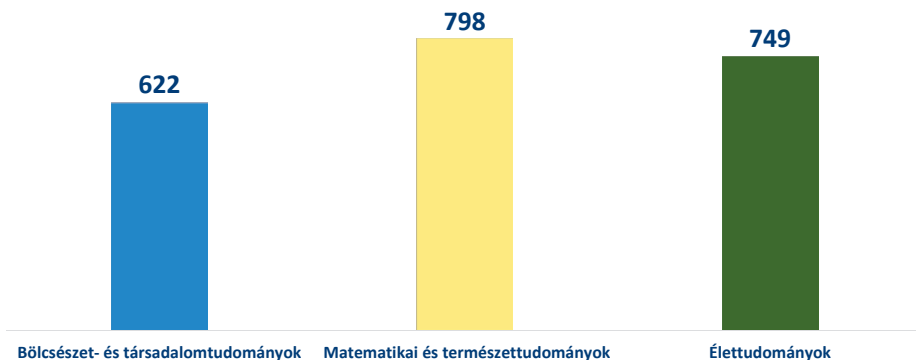
A tudományos minőségről engedjenek meg néhány személyes gondolatot is. Az MTA doktora cím komoly elismerés abból a szempontból is, hogy nagyon sok ember munkája és objektív véleménye szükséges ahhoz, hogy a pályázat benyújtásától a habitusvizsgálaton és a bírálati szakaszon át a cím megszerzéséig eljusson. Gondoljanak bele, összesen körülbelül 80-100 fő működik közre egy-egy pályázat értékelési szakaszaiban, a Doktori Tanács tagjai az eljárásra bocsátás,

majd a címodaitélés folyamán többször is részletesen tanulmányozzák a pályázati anyagokat. El kell mondanom, hogy ez nem gépies munka, a Doktori Tanács kiemelkedően fontosnak tekinti a számszerűsíthető mutatók mögötti valós tudományos eredményeket, tehát a minősítés minőségi részét, hiszen köztudott, a minimumkövetelmények teljesítése elengedhetetlenül szükséges, de önmagában nem elégséges feltétele az eljárás sikeres lezárásának. Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy ebben a munkában a Doktori Tanács tagjait semmiféle külső hatás nem befolyásolhatja, ilyet nem is fogadnánk el. A Doktori Tanács Titkárságával együtt kötelességünknek tekintjük, hogy az eljárást ott, ahol ez rajtunk múlik, a lehető leggyorsabban lebonyolítsuk, és korszerűsítsük a bírálati folyamat alapját jelentő digitális platformot. Bírálati tevékenységünk során – bár személyesen most fogunk majd először kezdet az új doktorok többségével – alaposan megismerhettük munkájukat és az ennek nyomán előállított tudományos értéket akkor is, ha ez még fiatalnak számító kollégák imponáló teljesítménye, és akkor is, ha idősebb pályatársaink hitelesítették értékes doktori művel eddigi tudományos pályájukat. Érzékeljük, hogy családayaként, többgyermekes szülőként ez a munka nagy áldozattal járt, amit egy súlyos járvány és a világ bizonytalansága is nehezített. Családapaként őszintén kívánom, hogy jusson idejük további munkájuk mellett egészségük ápolására és családjukra is.

Ez a nap ünnep a Doktori Tanács Titkárságának munkatársai számára is, akik végigkísérték Önöket a pályázatuk benyújtásától a cím odaítéléséig. Köszönöm az ő munkájukat is.

A kialakult szokás szerint ezt az ünnepi alkalmat arra is felhasználjuk, hogy néhány statisztikai adat tükrében röviden bemutassuk az elmúlt év címszerzéseinek főbb jellemzőit, összevetve őket a korábbi évek adataival.

Az 1. ábrán – a korábbi tudományok doktora fokozattól elválasztva – az eddig megszerzett MTA doktora címek megoszlását látjuk. Jól látható, hogy a matematikai és természettudományok, illetve az élettudományok területén a doktorok

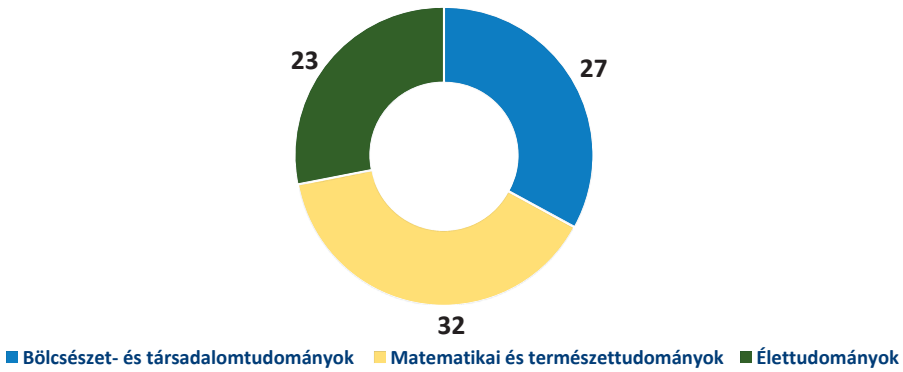
1. ábra. Az MTA doktora címet szerzők megoszlása, 1997–2022 (összesen 2172 fő)

száma közel egyformán magas, viszont a bölcsészet- és társadalomtudományok területén a doktorok száma sajnálatosan alacsonyabb.

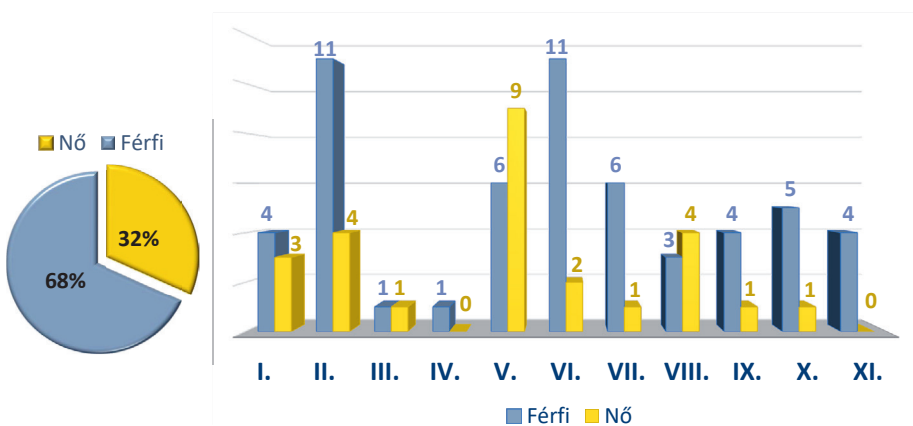
Ez alkalommal 82 fő kapja meg a doktori oklevelet. Ez a Doktori Tanács által 2022. január és 2022. december között odaitélt MTA doktora címeket jelenti, és megfelel az elmúlt évek átlagának.

A 2. ábrán a 82 új cím megoszlása látható a három nagy tudományterület között: 32 fő a matematikai és természettudományok, 27 fő a bölcsészet- és társadalomtudományok, 23 fő pedig az élettudományok művelője. Ezek évről évre hullámzó adatok, tavaly például az élettudományok területéről szereztek a legtöbben címet.

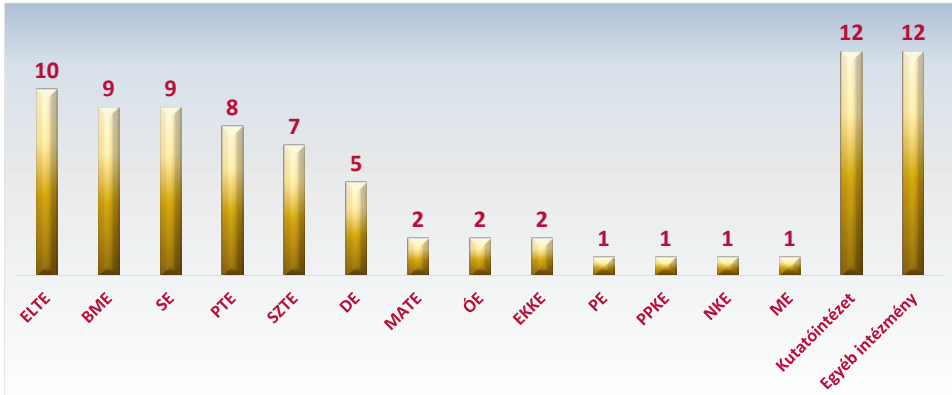
Ha a nemek szerinti megoszlást nézzük (3. ábra), akkor megállapítható, hogy a nők száma 26 fő, pont ugyanannyi, mint az előző oklevélosztás alkalmával volt.

2. ábra. Az MTA doktora cím megoszlása tudományterületek szerint 2022-ben (összesen 82 fő)

3. ábra. Az MTA doktora cím megoszlása nemek szerint 2022-ben (összesen 82 fő)

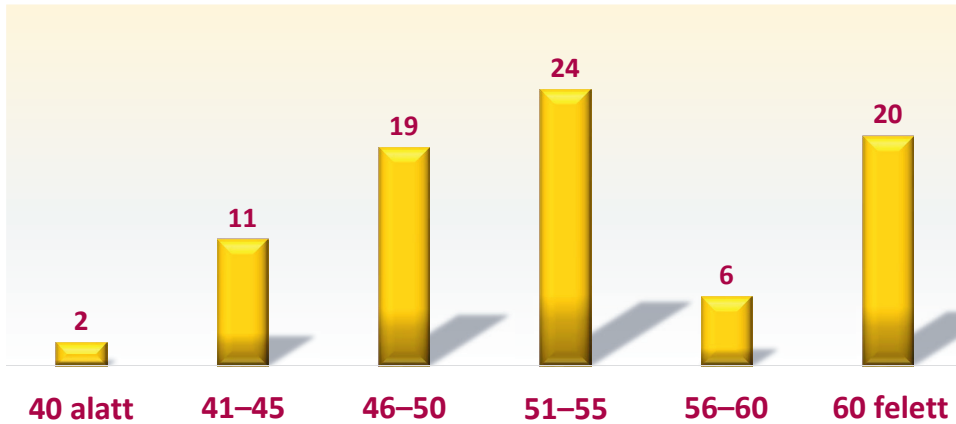
4. ábra. Az MTA doktora cím megoszlása intézmények szerint 2022-ben (összesen 82 fő)

A sikeres női pályázók többsége az orvostudományok (9 fő), valamint a filozófiai és történettudományok és a biológiai tudományok területét képviseli (4-4 fő). A nők aránya kerekítve 32%, ami jóval magasabb, mint a nők aránya az összes MTA doktora között, ami jelenleg 17,15%. Az elmúlt évben ez a szám 16,9% volt, 2021-ben pedig 16%, tehát, ha lassan is, de a nők aránya folyamatosan emelkedik az MTA doktorai között. Külön gratulálunk a doktori címet szerző hölgyeknek!

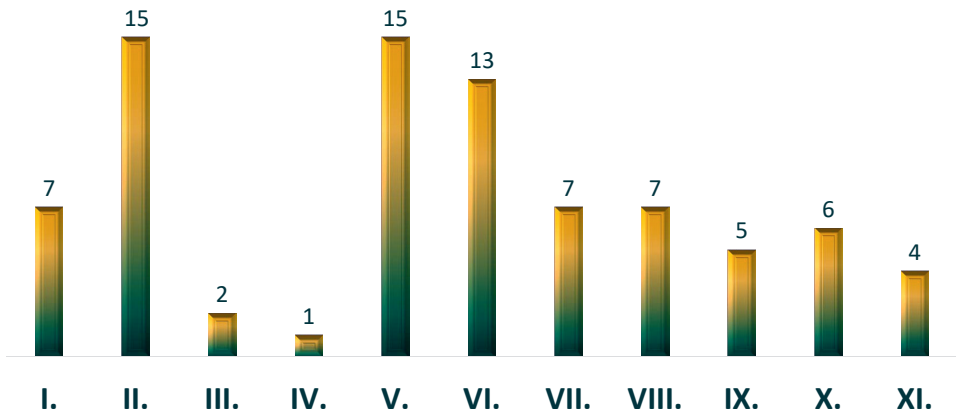
A 4. ábra az intézmények szerinti megoszlást mutatja. Az idén is azt látjuk, hogy a 82 doktor többsége (58 fő) valamely egyetem dolgozója, és 12-en szereztek MTA doktora címet a volt akadémiai intézetekből. Ebben az évben az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) emelkedett ki 10 fővel, majd a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) és a Semmelweis Egyetem (SE) következik 9-9 fővel. Utánuk a Pécsi Tudományegyetem (PTE) 8 fővel, a Szegedi Tudományegyetem (SZTE) 7 fővel, majd a Debreceni Egyetem (DE) 5 fővel. (Tavaly a Debreceni Egyetem volt a listavezető 11 fővel.)

Ebben az évben a fővárosi és vidéki egyetemeken és kutatóhelyeken címet szerzők aránya kicsit ismét a budapesti intézmények irányába tolódott el. A 82 főből 31-en dolgoznak vidéki munkahelyen, és 51-en Budapesten.

Az életkor szerinti megoszlás (5. ábra) szerint ebben az évben az MTA doktora címet szerzők közül 19 fő 46–50 év közötti, 24 fő pedig 51–55 év közötti. 46 és 55 év között összesen 43-an vannak a 82 főből, tehát a címet szerzők több mint fele ebbe a korcsoportba tartozik. A 40 év alatti sikeres kutatók száma 2, de a 45 év alattiak összesen 13-en vannak, ami majdnem annyi, mint tavaly (14 fő). Legfiatalabb doktorunk 1983-as születésű, 39 éves, fizikus. A 60 év felettiek kategóriájában 20 sikeres pályázónk van, a legidősebb MTA doktora idén 1942-es születésű, 80 éves, geofizikus. Érdekességgépp jegyzem meg, a „csúcstartó” legidősebb MTA doktora 1928-as születésű, a cím megszerzésekor 92 éves volt.

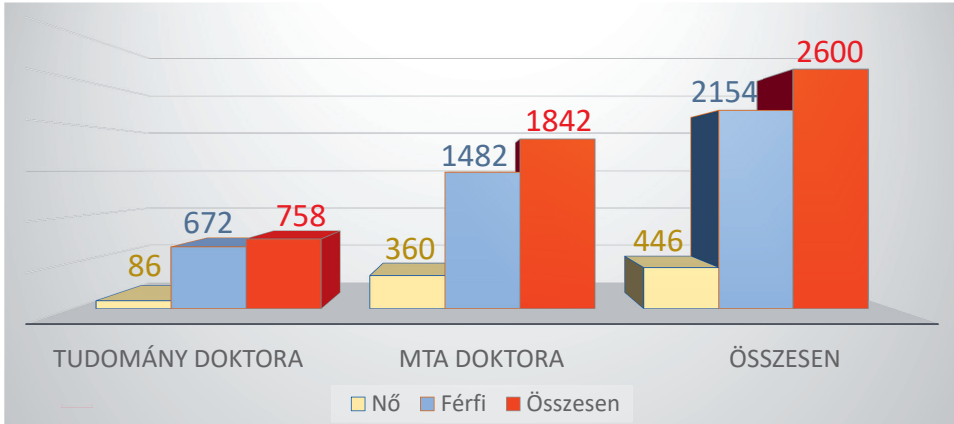

5. ábra. Az MTA doktora cím megszlása életkor szerint 2022-ben (összesen 82 fő)

6. ábra. Az MTA doktora cím megszlása tudományos osztályok szerint 2022-ben (összesen 82 fő)

A 6. ábrán a doktori címet szerzőknek az MTA tudományos osztályai szerinti megszlását láthatjuk. Az idei megszlás sok tekintetben követi a korábbi évek átlagát: mint mindig, most is kiugróan magas az Orvosi Tudományok Osztályának aránya 15 fővel. Ugyanennyien vannak a Filozófiai és Történettudományok Osztályáról, viszont ez az osztály heterogén, 6 szakma képviselői foglalnak benne helyet. A Műszaki Tudományok Osztálya szintén kiemelkedik 13 fővel. A Nyelv- és Irodalomtudományok, a Kémiai Tudományok és a Biológiai Tudományok Osztályán egyaránt 7-7 új MTA doktora cím született az elmúlt évben. Nagyon emelkedett a címet szerzők száma a Földtudományok Osztályán, ahol az előző évek 1-2 fős bővülése után idén 6 új MTA doktorát köszönhetünk. Ezzel összefüggésben

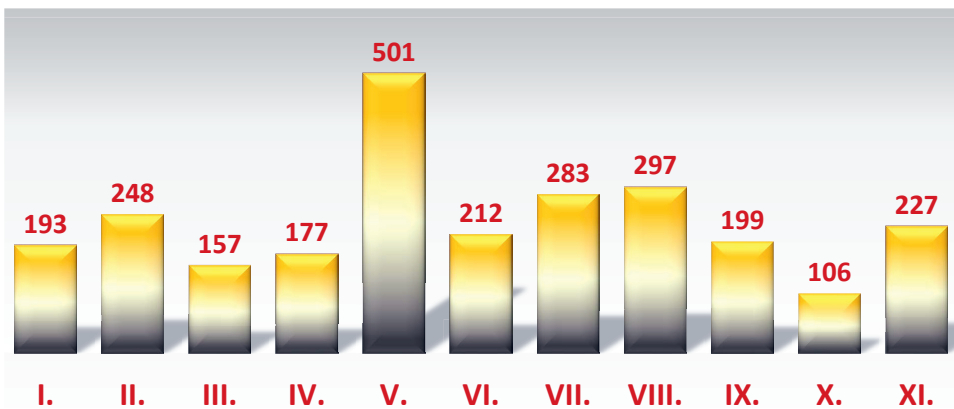

7. ábra. A tudomány doktorai és az MTA doktorai összesen nemek szerint, 2022. december 31.

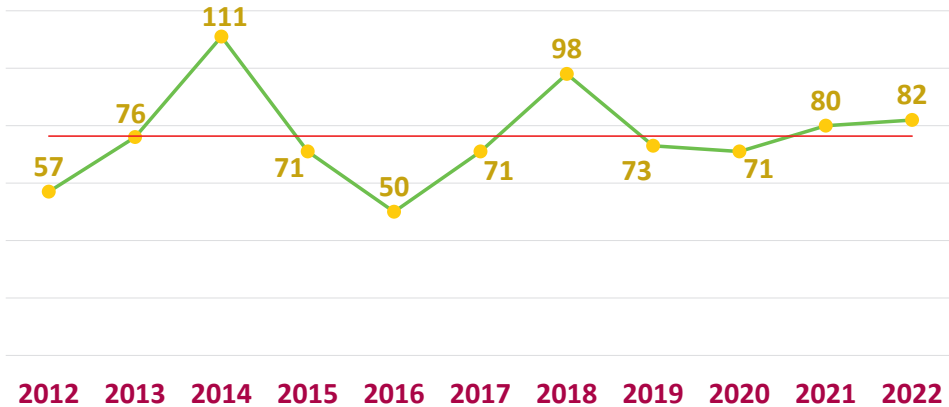
még elgondolkodtató az a tény, hogy az agrártudományok területéről 2022-ben mindössze 1 fő szerzett MTA doktora címet.

A 7. ábra mutatja, hogy összesen 758 tudomány doktora (az ő számuk az élet rendje szerint sajnálatosan csökken, 2022 júniusa – az előző oklevélosztás – óta 45 főt elveszítettünk közülük), és 1842 MTA doktora van. Természetesen a tudomány doktorai is az MTA doktorai, de ők még az 1995 előtti minősítési rendszerben szerezték tudományos fokozatukat. A 2022. decemberi állapot szerint az MTA doktora címnek tehát összesen 2600 birtokosa volt, köztük 446 kutatónő.

A 2600 élő tudomány doktora és MTA doktora osztályonkénti megoszlása is alátámasztja (8. ábra), hogy kiugróan magas a doktorok száma az orvostudomány területén, 501 fő. Ezt a biológiai tudományok (297 fő) és a kémiai tudományok

8. ábra. A tudomány doktorai és az MTA doktorai tudományos osztályonként, 2022. december 31. (összesen 2600 fő)

9. ábra. Az MTA doktora címet szerzők számának alakulása, 2012–2022

(283 fő) követik. 200 fő fölötti a doktorok száma még a Filozófiai és Történettudományok Osztályán (248), a Fizikai Tudományok Osztályán (227) és a Műszaki Tudományok Osztályán (212).

Ha az elmúlt 10 évben MTA doktora címet szerzők szintvonalát berajzoljuk, akkor kb. 76 fős éves átlagot kapunk (9. ábra).

A 10. ábrán a 2015 óta benyújtott MTA doktora pályázatok száma látható. A pályázók évről évre komoly érdeklődést mutatnak a cím iránt, ami öröm és elismerés az Akadémiának. Elmondható, hogy míg 2015-ben csak 67 pályázat érkezett be, 2016-ban már 107, 2017-ben 99, 2018-ban 98, 2019-ben 86, 2020-ban 83, 2021-ben 99, 2022-ben pedig 92. Bízunk benne, hogy ez az érdeklődés, a pályázati kedv a továbbiakban is fennmarad, és ezt a 80–100 közötti pályázati számot évről évre el fogjuk érni.

10. ábra. A benyújtott MTA doktora pályázatok számának alakulása, 2015–2022

Végül engedjék meg, hogy összegezzem, mi a Magyar Tudományos Akadémia és a Doktori Tanács célja: a kutatói minőség hitelesítése az ország nemzetközi szinten is elismert kutatói közössége által. Tudományos értékek létrehozása és közvetítése a társadalom számára; tiszta, átlátható, nemzetközi szintű követelményrendszer; egyéni pályázati rendszer, független bírálati folyamat, sokoldalú szakértői bizottságok, közel 3000 szakértő az MTA szolgálatában; a kutatóhely belső viszonyaitól független, nemzetközi mércével mért tudományos minőség; a tudományos kutatás alapvető értékmérője a hozzáértő pályatársak kritikai véleménye.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Mint láthatják, az Akadémia számára különösen fontos az a minősítő munka, amelynek révén kiváló tudósaink szerteágazó tudományos tevékenysége biztonságga megítélhető, és nemzetközi szinten összehasonlíthatóvá válik. E tevékenység jelentős része – éppen a tudomány nemzetközi jellege miatt – idegen nyelven zajlik, ami természetes, így bevett gyakorlat az idegen nyelvű disszertációk értékelése is. Ugyanakkor azt is jól látjuk, hogy a tudományban a nemzeti nyelvnek is különleges jelentősége van. A Magyar Tudományos Akadémia létrehozói e nemzeti intézmény küldetését a hazai tudomány művelése mellett a nemzeti nyelv ápolásában jelölték meg, aminek elengedhetetlen eleme a magyar szaknyelv fejlesztése is. Ebbe az irányba mutat az a kezdeményezés is, hogy a *Magyar Tudomány* folyóirat évente különszámot jelentessen meg az MTA új doktorairól. A kiadvány kiemelt célja, hogy az Akadémia új doktorai és kutatásaik kapjanak nagyobb figyelmet a tudományos közéletben, és értekezésük itt közzétett, magyar nyelvű kivonatával is járuljanak hozzá a magyar szaknyelv fejlesztésének ügyéhez. Ennek érdekében kértük, hogy e kivonatok szövegében – természetesen a racionális kereteken belül – törekedjenek a magyar szakkifejezések használatára, amivel a továbbiakban kutatótársaik munkáját, az oktatást és az igényes tudomány-népszerűsítést is segítik.

A magam és a Doktori Tanács nevében gratulálok Önöknek az MTA doktora címhez, s egyúttal mindazoknak, akik Önöket ehhez hozzásegítették, és további eredményes munkát, sok sikert kívánok!
Köszönöm szépen szíves figyelmüket!